Loyalisten en gedogers

Den Haag zit er vol van

Onder de Haagse kaasstolp krioelt het al decennia lang van de loyalisten en gedogers. Dries van Agt ging, met als aanvoerder Willem Aantjes, gebukt onder de loyalisten van zijn eigen partij. Hij laveerde met zijn kabinetsbeleid voortdurend tussen de fracties. Dit heeft tot gevolg gehad dat het kabinet van Agt/Wiegel de geschiedenisboeken is ingegaan als weliswaar een frivool kabinet dat echter de staatsschuld onverantwoord hoog heeft laten oplopen. Het haalde overigens wel, opmerkelijk genoeg, het einde van de rit.

Het kabinet Rutte/Verhagen kan regeren bij de gratie van gedoogpartner Wilders met in het kielzog zijn 23 hondstrouwe en poeslieve volgelingen in de bankjes van de Tweede Kamer. Zijn er overeenkomsten en verschillen tussen loyalisten en gedogers? Met wie ben je beter af? Welke garanties heb je als je afhankelijk bent van hen?

Jongenspaviljoen

Mijn vader was ooit hoofdleider van een groot jongenspaviljoen in een gereformeerde jeugdhulpverleningsinstelling, gelegen in het midden van het land, ver van de bewoonde wereld. In dit paviljoen woonden circa 50 jongens, onderverdeeld in drie groepen, in ons dorpje beter bekend onder de naam: JP1, JP2 en JP3. Dit stond bijvoorbeeld met grote witte letters gekalkt op de rieten wasmanden en de grote pannen uit de centrale keuken, die dagelijks voor het gebouw stonden, net afgeleverd of om opgehaald te worden.

Als gezin woonden wij pal naast het paviljoen. Ons huis (een dienstwoning) was met twee tussendeuren verbonden met deze paviljoens. Toen mijn jongste zus werd geboren en er te weinig slaapruimte was in de dienstwoning, werd ik als jongen van zes jaar, vlakbij de tussendeur met de slaapkamer van mijn ouders, tijdelijk geparkeerd op één van de slaapkamers van het paviljoen. Je zou kunnen zeggen dat ik tijdelijk, tot na de verbouwing in onze woning, uit huis werd geplaatst. Zo kwam ik tussen alle andere uithuisgeplaatste jongens. Die kwamen van ver, met name van de grote steden uit het westen van het land. Hierdoor leefde ik een tijdje in twee werelden: ik at thuis, maar soms ook in het paviljoen, en werd grotendeels door mijn moeder opgevoed. Maar 's avonds was ik bij de jongens in de groep, waar ook mijn vader vrijwel dag en nacht als hoofdleider de scepter zwaaide.

Een heftige ontmoeting op straat

Op zekere dag had mijn moeder haar beklag gedaan over mijn pesterige gedrag ten opzichte van mijn zusjes. Toen mijn vader dit vernam werd hij gecontroleerd woedend en gaf mij een fikse draai om de oren. Een corrigerende tik, volledig pedagogisch verantwoord, conform de standaarden van die tijd. Heftig verontwaardigd en sterk geëmotioneerd liep ik met betraande ogen en gloeiende oren van huis. In het jargon van de uithuisgeplaatste jongeren heette dit: pikpoten. Zonder toestemming van de leiding stiekem het terrein van de instelling verlaten. Het dorp uit.

Snikkend van verdriet liep ik aan de Ringlaan van het dorp Barry Keizer tegen het lijf. Hij verbleef met zijn broer en zus al ruim zes jaar in de instelling en ging slechts zeer sporadisch op bezoek bij zijn ouders in Dordrecht. In de avonduren in het paviljoen was hij mijn grote speelkameraad. Aandachtig luisterde ik altijd naar zijn verhalen over de grote stad aan de Oude Maas, waar hij zo naar verlangde. Hij ontfermde zich over mij en vroeg wat er precies aan de hand was. Nadat ik mijn verhaal had gedaan over het in mijn ogen brute optreden van mijn vader trok Barry ineens alle registers open en haalde fel uit naar het regime van mijn vader in het paviljoen. Nog voordat Barry goed en wel was uitgesproken haalde ik flink uit en gaf hem pardoes een beuk in zijn gezicht. Ik kon niet accepteren dat mijn vader werd weggezet als een verschrikkelijke tiran.

De draai om mijn oren was ik snel vergeten. Ik dwong Barry zijn woorden terug te nemen. Mijn vader mocht dan misschien zo nu en dan wat streng zijn, maar een potentaat was hij allerminst. Met de vuisten nog gebald liep ik terug naar huis. Toen ik thuiskwam was mijn moeder het voorval al weer lang vergeten. Ze was blij mij weer te zien. Zonder enig gedoe vermaakte ik mij vervolgens met mijn zusjes: we gingen met het wasrek en oude dekens tenten bouwen in de tuin om samen op vakantie te gaan.

Wat heeft nu de voorkeur?

Loyaal zijn aan iets of iemand gaat diep. Het heeft te maken met bloedverwantschap, met wortels en nestgeur. De onderlinge verbintenis van familie is groot, feitelijk zonder terughoudendheid. Een meningsverschil of een conflict kan diep snijden maar zelden leiden tot een onherstelbare splitsing.

Hoe anders kan het gaan met gedogen. Gedogen heeft als basis een rationele afweging: met verstand beredeneerd en veelal onder moeilijke omstandigheden moet men iets verduren, oogluikend toestaan of lijdzaam toezien. Het is meer een kwestie van dulden. Een finale afrekening met een gedoogpartner kan daarom meedogenloos zijn. Alle openstaande rekeningen worden dan alsnog vereffend, zonder uitzondering. Gedogen is risicovol, kent geen vertrouwensbasis en is slechts gericht op het materiële. Er is een deal zolang beide partijen het als een deal ervaren. Zodra de balans zoek is, en er van gedogen geen sprake meer is, staat de vijand recht tegenover je. Er hoeft maar iets te gebeuren en het kan verschrikkelijk misgaan.

Loyaal zijn of gedogen? Kinderen die uithuis zijn geplaatst gedogen de professionele opvoeder of pleegouder, maar zijn en blijven bovenal loyaal aan hun ouders. Dit beseffen wij ons maar al te goed in de jeugdzorg. We maken ons geen illusies.

Is daarmee de gedoogrelatie uit den boze en per definitie onvruchtbaar? Nee, dat hoeft geenszins het geval te zijn, maar een dergelijke relatie zal qua intensiteit, kwaliteit en duurzaamheid altijd ondergeschikt zijn aan een loyaliteitsrelatie. Het is maar dat men het weet in Den Haag. Van het bijzondere en boeiende werk in de jeugdzorg valt nog wat te leren voor toekomstige onderhandelaars, (in)formateurs en politici.

Op de stoep

Jaren later stond Barry ineens bij ons op de stoep. Samen met mijn vrouw en twee kinderen van onszelf waren wij in hetzelfde dorp een gezinsgroep gestart, waarin wij acht kinderen in huis (voormalig paviljoen) hadden opgenomen. We leefden als een groot gezin, zonder tussendeuren. Barry belde aan. Er stond een gloednieuwe Mercedes op het grindpad. Voor het eerst na zoveel jaar bezocht hij het dorp waar hij zijn vroege jeugd had doorgebracht. Hij was nu een geslaagd zakenman en bezat meerdere kledingzaken in Dordrecht en Rotterdam. Uit de kofferbak van zijn auto haalde hij diverse dozen met splinternieuwe kinderkleding. Een geschenk van hem voor ons grote gezin, en hij wilde er geen cent voor hebben. Hij voelde zich verbonden, zoals hij het noemde, met de kinderen die bij ons verbleven. ■

Zomer 2011